

Сабр ҳақида келган ҳадислардан намуналар | Тазкия дарслари (368-дарс)

00:00 / 01 март 113

دَحَا أَمَّ «: لَأَقِمْ لِسْوَهَ لَعْلَلِ الْبِئْسَ لَعْلَلِ عُنْ لَعْلَلِ يَضَرَّ سَوْمُ يَبْأَنْعَ
وَهُوَ، أَدَلُّوْهُ لَنْوُلْغَجِي وَ، إِنْ هَلْ نُوْلْغَجِي مُنَّ، لَعْلَلِ لَعْلَلِ نَمُّغَمْسِي يَدَّ لَعْلَلِ رِبْصَا
نَاخِي شَلْ هَاوَر. «مَهِي فَاغِي وَ، مَهِي زَرِي لَدَعَم

Абу Мусо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ўзи эшитган озорга сабр қилишда Аллоҳ таолога тенг келадиган бирор зот йўқ. Улар У Зотга тенгдош қилурлар. Улар У Зотга бола қилурлар. Шундай бўлса ҳам, У Зот уларни ризқлантирур ва афв қилур», дедилар».

Икки шайх ривоят қилишган.

Ўзига озор берганларнинг қилмишларига сабр қилиш ва уларни афв қилиб юбориш Аллоҳ таолонинг сифатларидан бири экан.

مَسَّ وَهَيْلَعُ هَلَلِ الْوَسْرَمَسَقِ: لَأَقُ هُنَّ عُهُلَلِ يَضَرَّ هَلَلِ دَبَعُ نَعِ
دِرْأَمُ مَسَقِ لِهَلَلِ أَوْ رَاصُنْ أَلْأَمُ لُجْرَلِ أَوْفُ، مَسَقِي نَأَكْ أَمْرُضَعَبَكَّ مَسَقِ
وَهُوَ هَيْتِ أَفُ، مَسَّ وَهَيْلَعُ هَلَلِ الْوَسْرَمَسَقِ يَنْلُوقُ أَلْأَمُ: تَلُقُ هَلَلِ أَوْجُ وَ أَوْبِ
مَلِّ يَنْأَتِ دَوَّيَّ حَبَّضَعُو، هُوَ وَرَّيَّ عَتَوْ، هَيْلَعُ كَلَذَقِ شَفُ، هُوَ رَرَأَسَفُ، وَبِأَخْصَأُ يَفِ
نَأَخْشَلْ أَوْرُ. «رَبَّصَفَ كَلَذَقُ نَمَرَتْ كَأَبِ سَوْمِ يَدُوًّا» لَأَقُ مَثُ، هُوَ تَرْبَحُ أَنْكَأُ
يَذَمَّرْتَلْ أَوْ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам аввал қилган тақсимларига ўхшаш бир тақсим қилдилар. Шунда ансорлардан бир киши:

«Аллоҳга қасамки, бу тақсимлашда Аллоҳнинг розилиги ирода қилинмади», деди.

Мен: «Аллоҳга қасамки, Набий соллalloҳу алайҳи васалламга хабар бераман», дедим-да, у зотнинг ҳузурларига бордим. Ул зот саҳобалари билан эканлар. Мен ул зотга у айтган гап ҳақида сирли равишда хабар бердим. Бу у зотга оғир ботди. Юзлари ўзгариб, жахллари чиқиб кетди. Ҳатто мен: «Ул зотга хабар бермасам бўлар экан», деб ўйладим.

Сўнгра у зот:

«Аллоҳ Мусони раҳмат қилсин! У бундан ҳам кўпроқ озор еб, сабр қилган эди», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

Бу ривоятда номи зикр қилинмаган, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга қаттиқ озор берган одам Меътаб ибн Қушайр исмли мунофиқ эди.

Ушбу ҳадиси шарифнинг бошқа ривоятини ҳам ўрганиш жараёнида тўлиқроқ маълумот олсак, ажаб эмас.

يَفْ أَسَانِ هَلْ لَأُلُوسَرَرَرَثِ إِنِّي نَحْمُ وَيَنَّا كَأَمَلٍ : لَأَق ، هُنَّ عُهُلَلَا يَضَرَّ هَلْ لَأُدْبَعُ نَع
يَطْعُ أَوْ كَلَدَلْ شَمَّ عَنِّي عِيَطْعُ أَوْ يَلْبِإِلْ نَمَّ عَنَّا مَسْبَاحُ نَبَّ عَزُقُ أَلَا يَطْعُ أَمَّ ، عَمَّ سَقُلْ
هَدَّ نِإِ هَلْ لَأَوْ : لُجَرَلْ أَقْفُ ، عَمَّ سَقُلْ يَفْ ذِي مَوِي مَهْرَثْ أَوْ ، بَرْعَلْ فَا رَشَأُ نَمَّ أَسَانُ
لَأُوسَرَرَرَبُّ خُ أَلْ هَلْ لَأَوْ : تُتْلُقُ فِ : لَأَق ، هَلْ لَأُحَّ وَ أَيْ فِ دِي رَأُ أَمَّ ، أَيْ فِ لَدُعُ أَمَّ عَمَّ سَقُلْ
مُثْ ، فَرَّصَلْ كَنَّا كِ يَّتَحُّ هُوَّ وَ رِّي عَتَفَ : لَأَق ، لَأَق ، أَمَّ بُّ هُوَّ تَرْبُخُ أَمَّ هُوَّ تَيْتَأَفُ : لَأَق ، هَلْ لَأُ
دَق ، يَسُومُ هَلْ لَأُ مَحْرِي » : لَأَق مُثْ : لَأَق ، «هُلْ وَسَرُوْ هَلْ لَأُ لَدُعِي مَلْ نِإِ لَدُعِي نَمَّ » : لَأَق
هُ أَوْ . أَثِي دَحْ أَدْعَبْ هُوَّ لِإِ عَفْرَأُ أَلْ ، مَحَّ أَلْ : تُتْلُقُ : لَأَق . «رَبَّ صَفْ أَدَّ هُوَّ نَمَّ رَثْ كَأَبْ يَدُوْ
مَلْسُمُ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Ҳунайн куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тақсимлашда баъзи одамларни устун қўйдилар. Ул зот Ақраъ ибн Ҳобисга юзта туя бердилар. Уяйнага ҳам шунча бердилар. Арабларнинг ашрофларидан баъзиларига ҳам бердилар ва ўша куни тақсимлашда уларни устун қўйдилар.

Шунда бир киши:

«Аллоҳга қасамки, бу тақсимлашда адолат қилинмади. Бунда Аллоҳнинг розилиги ирода қилинмади», деди.

Бас, мен: «Аллоҳга қасамки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга хабар бераман», дедим-да, у зотнинг ҳузурларига бориб, у айтган гап ҳақида хабар бердим.

Ул зотнинг юзлари ўзгариб, тери бўяладиган қизил қонга ўхшаб кетди ва:

«Агар Аллоҳ ва Унинг Расули адолат қилмаса, ким адолат қилади?! Аллоҳ Мусони раҳмат қилсин! У бундан ҳам кўпроқ озор кўриб, сабр қилган эди», дедилар.

Шунда мен: «Бундан кейин у зотга гап кўтариб келмайман», дедим».

Муслим ривоят қилган.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қалбларини улфат қилиш лозим бўлган кишиларга ўлжадан кўп нарса берган эдилар. Уларнинг ичида ушбу ривоятда номлари зикр қилинган Ақраъ ибн Ҳобис, Уяйна ва бошқалар бор эди. Тақсимлашдаги ҳикматни англаб етмаган Меътаб ибн Қушайр номли мунофиқ бу ишда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни адолатсизликда айблашга бориб етди. Аммо ул зот ушбу тақсимлаш айни

адолат эканини ва ҳалиги танқидчининг гапи озор эканини баён қилдилар. Ул зот ўзларига озор берган одамни жазолашга қодир бўлсалар ҳам сабр қилиб, уни афв этдилар.

«:لَا قَمَلَسَوَّهِيْلَعُ هَلَلَا لِيْلَصَهَلَلَا لُوْسَرَّرْنَا : هُنَّعُ هَلَلَا لِيْضَرَّرِيْ رُدُّخَلِيْ دِيْغَسِيْ بَأَنَع
ةَسْمَخَلَا هَاوَر. «رَبِّصَلَا نَمَغَسُوْأُوْرِيْخُوْهَءَاَطَعُ دَحْأِيْ طُعْأ

Абу Саъид розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳеч кимга сабрдан кўра яхшироқ ва кенгроқ ато берилмаган», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Ушбу ривоят Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг узун ҳадисларидан олинган иқтибосдир. Мазкур ҳадисда қуйидагилар айтилади:

هَلَلَا لُوْسَرَّرَاوَلْأَسْرَاوَلْأَلْنَا نَمَأَسَانْنَا :لَا قَمَلَسَوَّهِيْلَعُ هَلَلَا لِيْضَرَّرِيْ رُدُّخَلِيْ دِيْغَسِيْ بَأَنَع
يْتَحُ مْهَاطَعُأَفُ هُوَلْأَسُّ مْثُ مْهَاطَعُأَفُ هُوَلْأَسُّ مْثُ مْهَاطَعُأَفُ مَلَسَوَّهِيْلَعُ هَلَلَا لِيْلَص
فَفَغَسَيِيْ نَمَوُ مْكَنَعُ هَخَّدَا نَلَفِرِيْخُ نَمِيْدْنَعُ نُكَيْ أَمَ «:لَا قَمَلَسَوَّهِيْلَعُ هَلَلَا لِيْلَص
دَحْأِيْ طُعْأ أَمَوُ هَلَلَا لِيْلَصُيْ رَّبِّصَتِيْ نَمَوُ هَلَلَا لِيْلَصُيْ نَغَسَيِيْ نَمَوُ هَلَلَا لِيْلَصُيْ
ةَسْمَخَلَا هَاوَر. «رَبِّصَلَا نَمَغَسُوْأُوْرِيْخُوْهَءَاَطَعُ

Абу Саъид розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Ансорийлардан бир қанча одамлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан (мол) сўрадилар. Бас, у зот уларга бердилар. Сўнгра яна сўрадилар, яна бердилар. Сўнгра яна сўрадилар, яна бердилар. Ҳатто ҳузурларидаги нарса тугади. Шунда у зот:

«Ҳузуримда нима яхшилик бўлса, сизларга бермай олиб қолмасман. Ким ифбатталаб бўлса, Аллоҳ уни ифбатли қилур. Ким беҳожатлик талаб қилса, Аллоҳ уни беҳожат қилур. Ким сабр талаб қилса, Аллоҳ уни сабрли қилур. Ҳеч кимга сабрдан кўра яхшироқ ва кенгроқ ато берилмаган», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Ушбу ҳадиси шарифда мусулмон инсон ўзига берилган ризқ қанча бўлса, ўшанга чидаб, қаноат ҳосил қилиб юриши яхши экани тарғиб қилинган.

Мусулмон инсон турмушни яхши таъмин қилиш учун имкониятидаги барча ҳалол воситаларни ишга солиб, ҳаракат қилаверади. Аммо ризқ бериш Аллоҳ таолодан эканини ҳеч қачон унутмайди. Шунинг учун ўзига берилган ризқ-насибани Аллоҳ таолонинг иродасидан деб билади. Оз бўлса, норози бўлмайди, кўп бўлса, ҳовлиқиб кетмайди. Чунки Аллоҳ таолонинг иродасига қарши чиқиш мусулмон одам учун тўғри эмас.

Мазкур ривоятларда мусулмон инсон ўзига берилган ва берилмаган ризққа нисбатан қандай муносабатда бўлиши лозимлиги ҳақида бир неча кўрсатмалар берилмоқда:

- Иффатли бўлиш.

Бировнинг молидан умидвор бўлишни ор деб билиш. Ким ўзини иффатли тутишга уринса, Аллоҳ таоло уни иффатли қилиб қўйиши турган гап.

- Ўзида бировнинг сариқ чақасига ҳам эҳтиёжи йўқлигини изҳор қилиш.

Аллоҳ таоло бундай одамнинг кўзини тўқ қилиб қўйгани учун ундан ҳеч бир очкўзлик содир бўлмас экан.

- Кам бўлса ҳам, ўзига берилган ризққа сабр қилиш.

Сабр Аллоҳ таоло томонидан бандага инъом этилган энг катта ва кенг ато ҳисобланади. Сабрли киши ризқнинг озига ҳам, йўқчиликка ҳам чидаб, ўзини хор қилмай, бошини тик тутиб кун кўради. Сабр неъматидан бебаҳра банда эса дунёнинг ярмига эга бўлса ҳам, очкўзлигини билдириб қўяди.

Мусулмон одам Аллоҳ таоло томонидан берилган етарли ризққа сабр қилиб, қаноатли бўлиб ўтса, дунёдаги энг катта нажотга эришган шахс бўлади.

Ҳақиқий бойлик молу дунёнинг кўплигида эмас, нафснинг тўқлигидадир.

Ушбу таълимотларни ҳар бир мусулмон яхшилаб ўрганиб, ўзига сингдириб олиши ва ҳаётига татбиқ қилиши лозим. Ана шундагина орамизда беш танга пул кўйига тушиб одам ўлдирадиганлар, ўғрилик, порахўрлик, рибохўрлик қиладиганлар, фирибгарлик, алдамчилик, ёлғончилик ва бошқа разолатларни қиладиганлар қолмайди.

رُبُّ صَيِّ وَ سَانِلَا اَطْلَاخُمْ نَاكَ اِذَا مَلَسْتُمُ الْا : مَلَسَتْ سَوَّوْ عِلَّوْ هَلَلَا اِيَّ صَوَّوْ هَلَلَا اِلْ اُوسَرَّ رَلَا ق
هُ اَوَّر . «مُهَادَا اِيَّ عُرْبُ صَيِّ اَلْوَسَانِلَا اَطْلَاخِي اَل اِيَّ دَلَلَا مَلَسْتُمُ اِنْمُ رِيَّ حْمُهَادَا اِيَّ ع
يُذِمُّرَّتَلَا

Абу Молик ал-Ашъарий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган узун ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам жумладан:

«...Сабр зиёдир...», дедилар».

Муслим, Термизий ва Насоий ривоят қилишган.

Зиё – бир жисмнинг ўзидан чиққан ёруғликдир. Мисол учун, қуёшдан чиққан ёруғлик зиё дейилади.

Бир жисм ўзидан бошқадан олган ёруғликни қайтариб чиқарса, бу нур дейилади. Мисол учун, ой қуёшдан олган ёруғликни қайтариб таратгани учун ой нури дейилади.

Аллоҳ таоло Қуръони Каримда: **«У қуёшни зиё, ойни нур қилган Зотдир»**, деган. Зиё нурдан кучли бўлади.

Сабрнинг зиё бўлиши шундаки, аввало инсон сабр ила маъсиятлар зулматидан чиқади. Қолаверса, сабр бора-бора мўмин инсоннинг қалбидаги зиёга айланади. Чунки Аллоҳ таолонинг дини ва тоати йўлидаги қийинчиликларга сабр қиладиган одамнинг қалбида зиё пайдо бўлади. Ўша зиё ибодатлар ва турли машаққатларнинг янглиш йўлини ёритиб, тўғри йўл танлашига ёрдам беради.

Шунингдек, сабрнинг зиёси мўмин кишига қабрида ҳам, қиёмат кунида ҳам фойда беради.

Кўпчилик орасида «сабр» тушунчаси нотўғри талқин қилинади. «Сабр» деганда, биров томонидан қилинган зулмга жавоб бермай, жим туриш тушунилади. Аслида бу сабр эмас, қўрқоқликдир. Сабр эса ижобий тушунчадир.

Исломда «сабр» дейилганда, аввало иймон-эътиқод, дину диёнат йўлидаги қийинчиликларга сабр қилиш, Аллоҳ таолонинг амрини бажариш, қайтарганларидан қайтишга нафсни мажбур қилиб, чидатиш тушунилади.

«Сабр» деганда, Аллоҳ таолонинг калимаси ер юзида ҳамма калималардан устун бўлиши учун кураш қийинчиликларига дош бериш назарда тутилади. Бутун дунёни Ислом дини адолатидан баҳраманд қилиш учун олиб бориладиган даъват машаққатларига чидаш, ҳалол, пок юриш, яшаш ва ишлаш қийинчилигига чидашни «сабр» дейилади.

«Руҳий тарбия» китобининг 2-жузи асосида тайёрланди

Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 14 апрелдаги 03-07/2439-рақамли хулосаси асосида тайёрланди.